

Veiligheidsbeleving in het Zuiderpark

Een kwalitatief onderzoek in de nasleep van een zedendelict

Onderzoeksgroep Recht & Veiligheid – Lectoraat Publiek Vertrouwen in Veiligheid,
Krista Schram, Marnix Eysink Smeets & Ditte van Haalen
Juli 2021

Met medewerking van:

Studenten en docenten van de opleiding Integrale Veiligheidskunde:

- Angelo Hoppezak
- Daniël Durdeviç
- Inez de Jongh
- Nabila Zahaf
- Nur Çolak
- Rick Lekkerkerker
- Robin Henkes
- Susanne Sukel – Van der Meulen

Criminoloog / onderzoeker lectoraat Publiek Vertrouwen in Veiligheid:

- Jossian Zoutendijk

Dit rapport is in licentie gegeven volgens een Creative Commons Naamsvermelding – NietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Internationaal-licentie (CC BY-NC-SA 4.0)
Inholland 2021

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1 Aanleiding, doelstelling en onderzoeksvragen.....	4
Doelstelling.....	4
Onderzoeksvragen.....	4
2 Veiligheidsbeleving in kort bestek.....	6
3 Onderzoeksopzet en -methoden.....	10
3.1 Kenmerken van het Zuiderpark en omliggende wijken	10
3.2 Onderzoeksopzet.....	11
3.2.1 Afbakening van het onderzoeksgebied	11
3.2.2 Onderzoeksmethoden en werkwijze.....	11
4 Veiligheidsbeleving in het Zuiderpark	14
4.1 Beïnvloedende factoren	14
4.1.1 Algemene beleving van het park	14
4.1.2 Sociale verloedering en overlast	16
4.1.3 Aspecten van de fysieke omgeving	17
4.1.4 Zorgen over ernstige incidenten en de recente verkrachting in het bijzonder	18
4.1.5 Seksuele intimidatie	19
4.1.6 Optreden van de overheid	20
4.2 Vermijdingsgedrag.....	21
4.2.1 Drukke versus rustige momenten	21
4.2.2 Overdag versus 's avonds	21
4.2.3 'Stille paadjes'	22
4.2.4 Gender	23
4.3 Wat zeggen professionals?.....	24
5 Conclusies.....	25
Literatuur.....	28
Bronnen.....	29
Bijlagen	30
Bijlage 1 Topiclist bezoekers Zuiderpark	30
Bijlage 2 Topiclist omwonenden Zuiderpark	32
Bijlage 3 Topiclist vrouwelijke bezoekers.....	34
Bijlage 4 Topiclist Professionals.....	36

Samenvatting

In september 2020 deed een vrouw aangifte van verkrachting op klaarlichte dag in het Zuiderpark. Het incident leidde tot commotie onder omwonenden en bezoekers van het park. De gebiedscommissie en Burgerblauw Carnisse hebben al eerder signalen afgegeven dat mensen zich in het Zuiderpark onveilig zouden voelen. De gemeente heeft het lectoraat Publiek Vertrouwen in Veiligheid van Hogeschool Inholland daarom in het voorjaar van 2021 gevraagd kwalitatief onderzoek te doen naar de veiligheidsbeleving in het Zuiderpark waarin signalen van onveiligheidsbeleving worden geduid. Kwalitatief onderzoek wordt gebruikt om concepten, gedachten en ervaringen te begrijpen. Op die manier kan inzicht worden verkregen in onderwerpen, in dit geval (on)veiligheidsbeleving in het Zuiderpark, waar nog weinig kennis over is. Gesprekken met omwonenden en bezoekers vormden de kern van het onderzoek, aangevuld met observaties, interviews met professionals en een kleine mediascan.

Uit het onderzoek blijkt dat bezoekers en omwonenden het Zuiderpark in het algemeen waarderen. Het weloverwogen ontwerp, de openheid en goede zichtlijnen, in het oostelijk deel en de inspanningen van de gemeente om het park schoon en netjes te houden, worden breed gezien en gewaardeerd. Ook in relatie tot veiligheidsbeleving. Het Zuiderpark biedt veel ruimte aan verschillende soorten mensen voor verschillende soorten activiteiten. De diversiteit aan mensen die het park op drukke dagen bezoeken, draagt in positieve zin bij aan de sfeer en de veiligheidsbeleving.

Het onderzoek laat verder zien dat de veiligheidsbeleving in het Zuiderpark vooral slecht is wanneer er weinig mensen in het park zijn al dan niet in combinatie met een bepaald type bezoekers dat domineert. Dat geldt sterker voor vrouwen dan voor mannen en 's avonds meer dan overdag. Concreet gaat het om groepen jongeren (jongens) en alcoholisten, daklozen en junkies – vaak samengevat als 'ongure types' - die de veiligheidsbeleving vooral op rustige momenten onder druk zetten. In het westelijk deel is de onveiligheidsbeleving om die reden meer structureel van aard dan in de rest van het park. Het beeld is consistent met de literatuur over veiligheidsbeleving in stadsparken waarin naar voren komt dat de aard en samenstelling van het bezoekerspubliek als ook de mate waarin andere mensen in het park aanwezig zijn de veiligheidsbeleving (sterk) beïnvloeden.

Uit het onderzoek blijkt verder dat de recente verkrachting een grotere impact heeft op de veiligheidsbeleving van vrouwen dan van mannen, in die zin dat zij in de nasleep hun gedrag er vaker op hebben aangepast. Uiteraard speelt de aard en de ernst van dit delict daarin een rol (het zijn immers vooral vrouwen die risico lopen slachtoffer te worden van een dergelijk delict). Echter, de impact kan niet los worden gezien van de context van seksuele intimidatie in het Zuiderpark. Gebleken is dat veel vrouwen er frequent uiteenlopende (indringende) vormen van seksuele intimidatie meemaken en dat het park hierin een zekere reputatie heeft opgebouwd.

In het licht van de conclusies ligt het voor de hand dat een aangrijpingspunt voor actie ligt in het aantrekkelijker en vriendelijker maken van het Zuiderpark voor vrouwen. Hiermee kunnen twee bewegingen in de gewenste richting worden bijgestuurd:

1. Allereerst blijkt uit het onderzoek dat vooral vrouwen zich om eerder genoemde redenen onveilig voelen in het Zuiderpark. Het risico bestaat dat het vermijdingsgedrag van vrouwen dat wij nu al optekenen in de loop van de tijd extremere vormen aanneemt waardoor steeds meer vrouwen het park steeds vaker mijden. Bezien vanuit de Schaduw-hypothese is dit risico reëel: studies laten zien dat de angst voor slachtofferschap van een seksueel delict ook de angst aanwakken voor andere vormen van (gewelds-)criminaliteit. Langs die weg is het goed voorstelbaar dat de veiligheidsbeleving van vrouwen in versneld tempo verslechtert.
2. Vanuit collectief oogpunt hebben we gezien dat de veiligheidsbeleving van omwonenden en bezoekers van het park gebaat is bij veel en een zo divers mogelijk publiek. Het stimuleren van meer vrouwen (met of zonder kinderen en gezin) om vaker naar het park te komen, kan in belangrijke mate bijdragen aan de diversiteit, levendigheid en sfeer in het park.

1 Aanleiding, doelstelling en onderzoeksvragen

In september 2020 deed een vrouw aangifte van verkrachting op klaarlichte dag in het Zuiderpark. Het incident leidde tot commotie onder omwonenden en bezoekers van het park. Op initiatief van een bewoonster werd de Facebook – groep ‘Safe in Zuiderpark’ opgericht. De gemeenteraad stelde kritische vragen aan de burgemeester over maatregelen die hij zou nemen om een dergelijk ernstig incident in de toekomst te voorkomen.

De gebiedscommissie en Burgerblauw Carnisse hebben al eerder signalen afgegeven dat mensen zich in het Zuiderpark onveilig zouden voelen. Cijfers bieden echter onvoldoende houvast om te duiden wat er aan de hand is. Bovendien zijn bestaande cijfers over de objectieve en subjectieve veiligheid in het Wijkprofiel niet goed bruikbaar, omdat het Zuiderpark in het Wijkprofiel deel uitmaakt van het (veel) grotere gebied ‘Zuiderpark en Zuidrand’.

De gemeente heeft het lectoraat Publiek Vertrouwen in Veiligheid daarom in het voorjaar van 2021 gevraagd kwalitatief onderzoek te doen naar de veiligheidsbeleving in het Zuiderpark waarin inzichtelijk wordt gemaakt welke factoren in het Zuiderpark van invloed zijn op veiligheidsbeleving en hoe signalen van onveiligheidsbeleving moeten worden geduid. Kwalitatief onderzoek wordt gebruikt om concepten, gedachten en ervaringen te begrijpen. Op die manier kan inzicht worden verkregen in onderwerpen, in dit geval (on)veiligheidsbeleving in het Zuiderpark, waar nog weinig kennis over is.

Doelstelling

Het onderzoek moet aanknopingspunten opleveren voor actie. Vanaf september 2021 gaan studenten van de TU Delft en studenten van de opleiding Integrale Veiligheidskunde van Hogeschool Inholland in opdracht van de gemeente aan de slag om op basis van de onderzoeksresultaten een aantal innovatieve oplossingen te ontwikkelen waarmee de veiligheidsbeleving in het Zuiderpark kan worden verbeterd.

Onderzoeksvragen

De kernvraag van het onderzoek is hoe signalen van onveiligheidsbeleving in het Zuiderpark geduid kunnen worden. Daarbij staan de volgende deelvragen centraal:

1. Waar en / of bij wie zit vooral het gevoel van onveiligheid?
2. Welke factoren of ontwikkelingen werken het onveiligheidsgevoel in de hand of versterken dat?
3. Welke factoren of ontwikkelingen bieden in positieve zin tegenwicht aan dat onveiligheidsgevoel?
4. Waar liggen aangrijpingspunten voor actie?

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een kort overzicht van wat uit de wetenschap bekend is over veiligheidsbeleving: wat het is, hoe het tot stand komt en – vooral – waarom het relevant is voor de kwaliteit van de stedelijke samenleving en stadsparken in het bijzonder.

In hoofdstuk 3 geven wij een verantwoording van het uitgevoerde onderzoek.

Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de onderzoeksbevindingen. De factoren worden beschreven die van invloed zijn op de veiligheidsbeleving in het Zuiderpark. Daarnaast wordt ingegaan op (patronen in) vermijdingsgedrag als gevolg van ervaren onveiligheid.

Hoofdstuk 5 bevat tenslotte de conclusies.

2 Veiligheidsbeleving in kort bestek

In dit hoofdstuk schetsen we kort – en op een populairwetenschappelijke manier – wat kernpunten van het fenomeen ‘veiligheidsbeleving’ zijn. Het zijn punten om mee rekening te houden bij het duiden, onderzoeken én beïnvloeden van dat fenomeen. We gaan kort in op wat het is, waardoor het ontstaat en welke gevolgen het kán hebben in de stedelijke samenleving in het algemeen en stadsparken in het bijzonder. Het vormt ook het theoretisch kader dat wij gebruiken bij het uitvoeren van het onderzoek.

Veiligheidsgevoel en veiligheidsbeleving: waar hebben we het over en waar komt het vandaan?

Het veiligheidsgevoel van mensen vormt een onderdeel van hun veiligheidsbeleving. Dat is de totale set van gedachten, oordelen en gevoelens rond hun veiligheid, mét de daarmee samenhangende gedragingen. Bij de gedachten gaat het dan bijvoorbeeld om de inschattingen van mensen van de aard en omvang van criminaliteit en wanordelijk gedrag in de buurt en van het risico daarvan slachtoffer te worden. Bij de gevoelens gaat het om angst, onzekerheid, of verontwaardiging, maar vaak ook om boosheid. Mensen passen op basis van die gedachten en gevoelens tenslotte ook vaak hun gedrag aan. Door een blokje om te lopen, door bepaalde plekken te vermijden, door niet alleen de straat op te gaan, door te praten met anderen over wat men ervaart of door samen wat beter op te letten op wat er in de omgeving gebeurt. Die gedachten, gevoelens en gedragingen hangen sterk met elkaar samen. Het veiligheidsgevoel kan daarom het beste begrepen worden door de blik te richten op die bredere veiligheidsbeleving. Overigens is het van belang daarbij niet alleen te kijken naar onveiligheidsbeleving en wat daaraan ten grondslag ligt, maar ook oog te hebben voor factoren die veiligheidsbeleving versterken omdat ook daarin aanknopingspunten kunnen liggen voor verbetering.

Een gevoel van onveiligheid komt niet alleen maar door criminaliteit

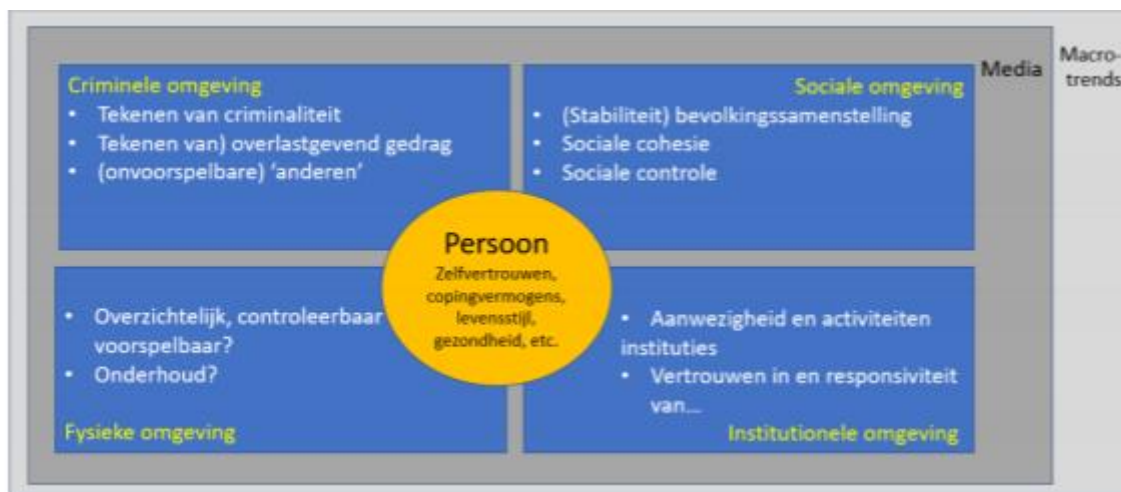
Er wordt vaak aangenomen dat een gevoel van onveiligheid rechtstreeks voortkomt uit het niveau van criminaliteit in een specifieke situatie. Dat betekent dat er meteen een vergelijking wordt gemaakt tussen de (gemeten) veiligheidsbeleving en de (gemeten) criminaliteit. En dan wekt het nogal eens verbazing dat de veiligheidsbeleving zich redelijk los kan ontwikkelen van de geregistreerde criminaliteit. Daar zijn meerdere verklaringen voor. Ten eerste komt het gevoel van onveiligheid voort uit een inschatting van wat er kán gebeuren. Criminaliteit kan daarvoor een aanwijzing zijn, maar ook zonder dat er al sprake is van werkelijke criminaliteit kan een omgeving veel signalen bevatten die wijzen op een risico. Op die signalen komen wij nog terug. Een (hoog) gevoel van onveiligheid kan er ook toe leiden dat delicten niet worden aangegeven. Of dat mensen zich zó beperken in hun gedrag dat zij inderdaad minder slachtoffer worden (en er dus minder zaken in de criminaliteitsstatistieken terechtkomen), maar op een manier die hen overmatig beperkt. In beide gevallen lijkt op basis van de politiestatistieken dat er weinig aan de hand is, terwijl dat juist voortkomt uit een hoog gevoel van onveiligheid.

Veiligheidsbeleving: het resultaat van twee inschattingen

In de kern is veiligheidsbeleving het resultaat van een optelsom van twee inschattingen die mensen continu maken, deels bewust en deels onbewust. De eerste inschatting is wat zijn de risico's en bedreigingen? De tweede inschatting is: (hoe) kan ik die hanteren? Het beeld van de risico's en bedreigingen kan in een bepaalde omgeving bijvoorbeeld ontstaan door het concreet zien van overlast en criminaliteit of van gedragingen die daarop kunnen wijzen. Of door het daarover horen van vrienden en bekenden. Maar het kan ook komen door tekenen van verloedering in de fysieke omgeving of door de aanwezigheid van 'andere' mensen die lastig in te schatten zijn. Of door het optreden van instanties en door het zien van mediaberichten over onveiligheid bijvoorbeeld. Bij de inschatting van de manier waarop en mate waarin die risico's te hanteren gaat het allereerst om de mate waarin men zelf denkt in staat te zijn de dreiging af te wenden of de gevolgen ervan te dragen. Maar het gaat ook om wat men denkt dat anderen in de omgeving zullen doen. Of wat instanties doen of zullen doen, zoals politie, handhavers of gemeente.

De inschattingen ontstaan in een complex samenspel van signalen en factoren

De inschattingen die we hierboven hebben beschreven ontstaan door een complex samenspel van uiteenlopende factoren uit de omgeving én van factoren die voortkomen uit eigenschappen van de personen zelf. Die factoren hebben we grafisch samengevat in onderstaand schema, wat we hierna nog zullen toelichten. We kunnen het helaas niet eenvoudiger maken: elke keer weer blijkt de veiligheidsbeleving in een specifieke situatie te berusten op een complex samenspel van meerdere factoren uit het schema. Die factoren en dat samenspel kunnen in een andere situatie weer heel anders zijn. Dat heeft – ook voor de situatie in Zuiderpark, ook voor dit onderzoek – een belangrijke consequentie: veiligheidsgevoel kan alleen goed begrepen worden door die heel systematisch op een zo concreet mogelijk niveau te bekijken. Dat is dan ook de insteek die in dit onderzoek zal worden genomen. In het navolgende lichten we de verschillende velden uit het schema nog even verder toe.

Figuur 1 Factoren die van invloed zijn op veiligheidsbeleving. Uit: Eysink Smeets (2013)

Situationele factoren

Allereerst zijn de kenmerken van belang van de situatie waarin het veiligheidsgevoel zich vormt. Zoals de kenmerken van een buurt. Die situationele factoren liggen in vier omgevingen:

1. De sociale omgeving. Het gaat hier om de samenstelling van het publiek, de mate waarin deze divers is, stabiel is of verandert en kenmerken zoals sociale cohesie en de sociale controle. In stadsparken is de samenstelling van het publiek in belangrijke mate van invloed. Zo blijkt dat de aanwezigheid van drugsverslaafden en alcoholisten veiligheidsbeleving negatief kan beïnvloeden, maar de aanwezigheid van 'gewone' bezoekers daaraan tegenwicht kan bieden. De laatste spelen als het ware de rol van 'omstanders'. Alleen al hun aanwezigheid maakt dat we de kans dat criminaliteit zich voordoet lager inschatten waardoor we ons veiliger voelen. Echter, het mechanisme van tegenwicht kan verstoord raken als een bepaalde groep, die in de ogen van anderen onveiligheid veroorzaakt, dominant wordt. Denk bijvoorbeeld aan ouderen die het park doordeweeks na schooltijd vermijden vanwege de dominante aanwezigheid van opgeschoten jongeren.
2. Dan de fysieke omgeving. Is de omgeving overzichtelijk, beheersbaar, voorspelbaar en aantrekkelijk? Straalt deze uit dat ervoor wordt gezorgd? En is het voor de juiste personen toegankelijk of juist ontoegankelijk? Voor stadsparken in het bijzonder geldt dat kenmerken van de vegetatie van invloed zijn op veiligheidsbeleving. Voor een gevoel van overzicht en controle is het van belang dat de vegetatie niet hoog of dichtbegroeid is en een open karakter heeft. Daarnaast worden ongewone en ongewenste vormen van afval zoals condooms etc. veelal opgevat als signalen van onveiligheid.
3. Met de criminele omgeving bedoelen we overlast gevend gedrag of criminaliteiten en de tekenen die daarop kunnen wijzen, zoals de aanwezigheid van mensen of symbolen die met criminaliteit of asociaal gedrag geassocieerd worden. Wat vooral doorwerkt in de veiligheidsbeleving zijn specifieke delicten of vormen van overlast die mensen de indruk geven dat de sociale, morele of fysieke orde in hun omgeving in gevaar is: zogenaamde signal crimes. Plaatsen waar mensen vaak met signalen daarvan geconfronteerd worden noemen we ook wel signal places.
4. Met de institutionele omgeving bedoelen we de organisaties en professionals die – direct of indirect – iets aan de veiligheid kunnen doen. Lijken zij de door burgers ervaren onveiligheid te zien, te begrijpen en er iets aan te doen? Een – in de ogen van de burgers – adequate manier van handelen kan het veiligheidsgevoel versterken, als dit niet het geval is kan het ook het veiligheidsgevoel verslechteren.

Persoonlijke factoren

Hoe de inschattingen van mensen uitpakken heeft niet alleen te maken met de signalen uit hun omgeving, maar ook in hoge mate met henzelf. Zien zij zichzelf (of hun naasten) als aantrekkelijk slachtoffer? Hebben zij een grote behoefte aan voorspelbaarheid en orde, of kunnen zij relatief gemakkelijk omgaan met onzekerheid? Denken zij een dreiging of de gevolgen daarvan het hoofd te kunnen bieden? Dat soort aspecten verklaart een aanmerkelijk deel van verschillen in veiligheidsbeleving tussen mannen en vrouwen of ouderen en jongeren, maar ook tussen mensen (of omgevingen) met een sterkere of minder sterke sociaaleconomische positie. Van vrouwen is bekend dat zij zich vaker onveilig voelen dan mannen. De belangrijkste verklaringen daarvoor zijn dat vrouwen zich over het algemeen fysiek kwetsbaarder voelen dan mannen en signalen van onveiligheid daardoor sneller oppikken.

Verder is het in het kader van dit onderzoek van belang te weten dat zedendelicten een specifieke rol spelen in de veiligheidsbeleving van vrouwen die tot uiting komt in de 'Schaduw-hypothese'. Deze stelt dat de angst voor seksuele delicten maakt dat vrouwen ook angstiger zijn om slachtoffer te

worden van andere vormen van (gewelds-)criminaliteit. De ‘Schaduw-hypothese’ is in veel studies bevestigd in relatie tot de angst voor zware seksuele delicten als aanranding en verkrachting. Er zijn echter ook aanwijzingen dat angst voor en slachtofferschap van lichtere vormen van seksuele intimidatie de angst voor andere delicten aanwakkeren.

De persoonlijke factoren hebben een aanmerkelijk effect op de veiligheidsbeleving, maar zijn vanuit het beleid maar beperkt te beïnvloeden. Desondanks is het wel van belang om deze factoren in kaart te brengen, omdat zij geografische verschillen in veiligheidsbeleving (mede) kunnen verklaren.

Media

Tenslotte worden de inschattingen van mensen (van zowel dreiging en risico als van de mogelijkheid daar wat aan te doen) gevoed door berichten uit de media. Daarbij moeten we tegenwoordig natuurlijk ook rekening houden met social media. Die hebben de manier waarop mensen zich een beeld vormen van de veiligheid waarschijnlijk sterk veranderd, óók doordat het de mogelijkheid voor mensen om hun ervaringen en angsten te delen sterk hebben vergroot. Tegelijk bieden sociale media nieuwe manieren om onveiligheid het hoofd te bieden, bijvoorbeeld door vormen van collectieve participatie.

Macro-trends en ‘Zeitgeist’

Algemene trends in de samenleving, waaronder ook ongenoegen en zorg over de richting waarin de samenleving zich ontwikkelt (‘Zeitgeist’) kunnen tenslotte ook de beleving van veiligheid beïnvloeden. Dat speelt vermoedelijk wat minder mee in de veiligheidsbeleving in een specifieke situatie, maar wel in de beleving van veiligheid ‘in het algemeen’.

Verantwoording

De inhoud van dit hoofdstuk is een *populairwetenschappelijke* weergave van de wetenschappelijke inzichten die gebruikt zijn als theoretisch kader voor dit onderzoek. De tekst is voor een groot deel ontleend aan Eysink Smeets & Meier (2013) *CCV Dossier Veiligheidsbeleving*, Eysink Smeets (2016) *Veiligheidsbeleving in Rotterdam*, Eysink Smeets (2018) *Waarom het onderzoek naar veiligheidsbeleving een nieuwe impuls nodig heeft* en Eysink Smeets (2018) en Eysink Smeets (nog te verschijnen) *Fear drop and fear change. Perceptions of security in the 21st century. Their formation, trends and impact in society of the 21st century*. De tekst is aangevuld met inzichten uit de internationale literatuur over veiligheidsbeleving in stadsparken en veiligheidsbeleving van vrouwen in relatie tot seksuele delicten en seksuele intimidatie.

3 Onderzoeksopzet en -methoden

3.1 Kenmerken van het Zuiderpark en omliggende wijken

Ligging en recreatiemogelijkheden

Het Zuiderpark is 215 hectare groot en ligt in het gebied Charlois en Feijenoord in Rotterdam-Zuid. Aan het park grenzen de wijken Pendrecht, Zuidwijk, Carnisse, Oud-Charlois, Zuidplein, Vreewijk en Wielewaal. De noordkant van het park ligt tegen Ahoy aan. In het park zijn verschillende recreatiemogelijkheden en van oost naar west loopt een twee kilometer lange promenade waarover gewandeld kan worden. Ook is er een aantal losloopgebieden voor honden. Verder heeft het park wandelpaden, fietspaden en een openbaar sportterrein waar men onder andere kan tennissen, basketballen en voetballen. Ook heeft het park een strandje, kan men er wateractiviteiten doen en bevindt zich in het midden van het Zuiderpark een groot avontureneiland bestaande uit een enorm speelterrein. Verder heeft het Zuiderpark een kinderboerderij en een beperkt aantal horecagelegenheden, zoals restaurant Nirvana en landhuis de Oliphant (Zuiderpark, z.d.-a; Zuiderpark, z.d.-b). Ook worden regelmatig evenementen in het park georganiseerd, van festivals tot hardloophwedstrijden. In het park is het volgens de APV toegestaan om alcohol te drinken en met de hond te wandelen. Nabij het Zuiderpark ligt een opvanglocatie voor daklozen. Tijdens de coronacrisis konden ook (Oost-Europese) daklozen daar gebruik van maken die daar normaal gesproken geen recht op hebben.

Bevolkingssamenstelling van omliggende wijken

In de omliggende wijken Pendrecht, Zuidwijk en Carnisse heeft het merendeel van de inwoners een migratieachtergrond dan voornamelijk een niet-westerse achtergrond. De drie wijken bestaan daarnaast voornamelijk uit meergezinswoningen waarvan ongeveer twee-derde huurwoningen. De wijken Carnisse en Pendrecht hebben een relatief jonge bevolkingsopbouw. Het merendeel van de inwoners is tussen de 25 en 45 jaar oud. In de wijk Zuidwijk is de leeftijdsopbouw gemengder. Het grootste deel van de inwoners is tevens tussen de 25 en 45 jaar oud, maar daarnaast is een bijna even groot deel tussen de 45 en 65 jaar oud. In alle drie de wijken zijn meer dan de helft van de inwoners ongehuwd (Allecijfers.nl (2021a); Allecijfers.nl (2021b); Allecijfers.nl (2021c).

Objectieve en subjectieve veiligheid in omliggende wijken

In Carnisse ligt de objectieve veiligheid, waaronder diefstal, geweld, inbraak en vandalisme rond het gemiddelde van Rotterdam. Alleen op overlast scoort de wijk slechter dan het gemiddelde. De subjectieve veiligheid ligt ver onder het gemiddelde van Rotterdam. Ook voor Pendrecht geldt dat de veiligheidsbeleving laag is. In objectieve zin valt op dat overvallen er relatief vaak voorkomen. In Zuidwijk ligt de score op objectieve veiligheid, met uitzondering van overlast, rond het gemiddelde van Rotterdam. Ook hier ligt de score op veiligheidsbeleving ver onder het gemiddelde van Rotterdam. (Gemeente Rotterdam, z.d.).

3.2 Onderzoekopzet

3.2.1 Afbakening van het onderzoeksgebied

Het onderzoek wordt uitgevoerd in het Zuiderpark. Op verzoek van de gemeente ligt de grens bij de S102 en valt de wijk Wielewaal buiten het onderzoeksgebied. Vervolgens is het park opgedeeld in drie segmenten:

1. Sportplaza (oost)
2. Achterkant Ahoy (midden)
3. Eilanden (west)

Figuur 2 Het Zuiderpark opgedeeld in segmenten

Tijdens het onderzoek zijn de drie segmenten op verschillende momenten bezocht en bezoekers bevraagd.

3.2.2 Onderzoeksmethoden en werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd in twee fasen: een verkennende en een verdiepende fase. In de verkennende fase zijn straatinterviews met bezoekers en omwonenden gehouden (zie topiclijst in Bijlage 1 Topiclijst bezoekers Zuiderpark & Bijlage 2 Topiclijst omwonenden Zuiderpark). De interviews met bezoekers vonden plaats op een aantal vroege en late middagen doordeweeks en in het weekend, hoofdzakelijk in de meivakantie. De interviews met omwonenden zijn de week erna 's middags deur-tot-deur afgenomen in de straten Struweel en Oldegaarde, beiden gelegen aan de overkant van het Zuiderpark.

In de verkennende fase zijn 126 respondenten bevraagd waarvan 83 bezoekers en 43 omwonenden. In totaal waren dat meer vrouwen (59%) dan mannen (38%). In een klein aantal gevallen ging het om een vrouw en een man samen (3%). De leeftijd van de bevraagde omwonenden ligt gemiddeld genomen iets hoger dan die van de bezoekers met wie in het park is gesproken.

Aan respondenten is gevraagd hoe vaak zij het Zuiderpark bezoeken, welke activiteiten zij er ondernemen en in welke segmenten zij dat doen. Het merendeel van de respondenten zegt het Zuiderpark meerdere keren per week of zelfs (bijna) dagelijks te bezoeken. Omwonenden en bezoekers komen vooral in het Zuiderpark om te wandelen, fietsen, sporten, ontspannen en te genieten van de natuur. Ook het ontmoeten van vrienden en familie en spelen met de kinderen

wordt genoemd. Activiteiten worden vooral ondernomen in het oostelijk deel van het park. Het westelijk deel wordt door weinig mensen bezocht.

In de verdiepende fase zijn de volgende onderzoeksactiviteiten uitgevoerd:

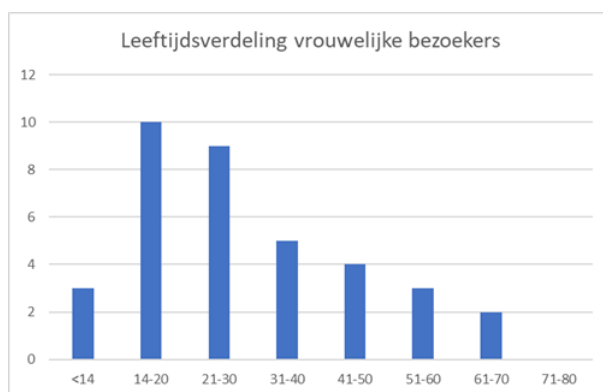
a) Interviews met 5 wijkprofessionals

Er zijn interviews afgenomen met professionals van wie het Zuiderpark onderdeel is van hun werkgebied; de wijkmanager, een wijkagent, een handhaver, de projectleider van ToS (Thuis of Straat) en een veldwerker van de daklozenopvang. Gevraagd is hoe zij denken over de veiligheid en veiligheidsbeleving in het Zuiderpark. Ook is gevraagd in hoeverre zij bevindingen uit de verkennende fase herkennen. (zie topiclijst in Bijlage 4 Topiclist Professionals).

b) Straatinterviews met 36 vrouwelijke bezoekers over seksuele intimidatie

In de verkennende fase zijn zorgen naar voren gekomen over de veiligheid van vrouwen in het Zuiderpark waarbij niet alleen de recente verkrachting is aangehaald, maar ook geruchten over én concrete ervaringen met seksuele intimidatie. Om die reden is er in de verdiepende fase voor gekozen vrouwelijke bezoekers te bevragen over hun beleving van het Zuiderpark en ervaringen met seksuele intimidatie. Een team van 4 vrouwelijke veldwerkers met verschillende etnische achtergronden hebben vrouwen willekeurig aangesproken in het Zuiderpark en ter plekke straatinterviews afgenomen. Dat gebeurde op een aantal doordeweekse middagen. (zie topiclijst in Bijlage 3 Topiclist vrouwelijke)

In totaal zijn in de verdiepende fase 36 vrouwelijke bezoekers in het Zuiderpark bevraagd. Figuur 3 laat zien dat met relatief veel jonge vrouwen is gesproken. De bezoekfrequentie is gemiddeld lager dan die van omwonenden en bezoekers met wie in de verkennende fase is gesproken, maar ook hier zegt het merendeel het park tenminste 1 tot 2 keer per week te bezoeken. De vrouwen komen vooral in het park om te wandelen, te ontspannen en te genieten van de natuur, vrienden of familie te ontmoeten en om de kinderen te laten spelen. Dat doen ze vooral in het gebied rond Sportplaza en soms in het gebied aan de achterkant van Ahoy. Het westelijk deel van het park wordt aanmerkelijk minder bezocht.

Figuur 3 Spreiding geïnterviewde vrouwelijke bezoekers naar leeftijd in de verdiepende fase

c) Twee observatierondes 's avonds (laat)

In de verkennende fase is een aantal – in de ogen van omwonenden en bezoekers – onveilige locaties naar voren gekomen. Het park in het geheel en deze locaties in het bijzonder zijn

met de wijkagenten in burger bezocht op zondagavond van 22.30 tot 0.30 uur en op een donderdagavond van 21.00 tot 23.00 uur.

d) *Beknopte media-analyse*

In de verkennende fase zijn zorgen naar voren gekomen over criminaliteit en (ernstige) incidenten waaronder berovingen, geweld, aanranding en de recente verkrachting in 2020. Uit gesprekken maakten we op dat mediaberichtgeving in belangrijke mate bijdragen aan zorgen over criminaliteit in het Zuiderpark. Om meer inzicht te krijgen in het beeld dat uit mediaberichtgeving ontstaat over het Zuiderpark is een beknopte media-analyse uitgevoerd waarbij voornamelijk media zijn betrokken die omwonenden en bezoekers als nieuwsbronnen hebben genoemd.

De media-analyse is uitgevoerd over een periode van twee jaar waarbij het Algemeen Dagblad, Rotterdams Dagblad, RTV Rijnmond en de Havenloods is meegenomen¹. Facebook is buiten beschouwing gebleven, omdat een korte scan op trefwoord behalve de -inmiddels inactieve groep 'Safe in Zuiderpark'- geen relevante pagina's of groepen opleverde.

Gekeken is wat de frequentie is van de berichtgeving over het Zuiderpark in vergelijking met het Kralingse bos en het Vroesepark. Daarnaast is de aard van de berichtgeving vergeleken. Bepaald is hoeveel berichten (on)veiligheid of criminaliteit als onderwerp hadden en hoeveel berichten betrekking hebben op andere thema's.

¹ De online versies van de kranten zijn hiervoor geraadpleegd. Bij navraag is gebleken dat alle artikelen uit de papieren versie van het AD in dezelfde vorm op AD.nl komen te staan, maar dat de premium artikelen alleen online gepubliceerd worden. In deze analyse zijn alleen de niet-premium berichten meegenomen. Alle artikelen uit de papieren editie van de Havenloods zijn tevens online te vinden.

4 Veiligheidsbeleving in het Zuiderpark

4.1 Beïnvloedende factoren

In dit hoofdstuk worden de bevindingen uit het onderzoek gepresenteerd. Allereerst wordt geschetst hoe omwonenden en bezoekers die wij spraken het Zuiderpark beleven in het algemeen en op het gebied van veiligheid. Daarnaast wordt geanalyseerd welke factoren in negatieve en positieve zin van invloed blijken op de veiligheidsbeleving. De thema's die uit de analyse naar voren komen, worden in aparte paragrafen beschreven:

- 4.1.1 Algemene beleving van het park (4.1.1)
- 4.1.2 Sociale verloedering en overlast (4.1.2)
- 4.1.3 Aspecten van de fysieke omgeving (4.1.3)
- 4.1.4 Zorgen over ernstige incidenten en de recente verkrachting in het bijzonder (4.1.4)
- 4.1.5 Seksuele intimidatie (4.1.5)
- 4.1.6 Optreden van de overheid (4.1.6)

4.1.1 Algemene beleving van het park

Aan omwonenden en bezoekers is de vraag gesteld wat zij positief en negatief vinden aan het Zuiderpark. Uit de analyse komt een overwegend positief beeld naar voren van de beleving in algemene zin. Opvallend is wel dat vooral vrouwen (ook) kritisch zijn over faciliteiten en het activiteitsaanbod in het park.

Een welkome plek om te ontspannen

Het overgrote merendeel van de respondenten spreekt met waardering over het park. De openheid en overzichtelijkheid worden als positieve punten genoemd en zijn in hun ogen sinds de herinrichting aanmerkelijk verbeterd. Dat is de ambiance en ook de veiligheid ten goede gekomen:

***'De zitjes zijn positief en ook het aanleggen van het strandje en de bruggetjes geven het park verschillende accentjes. Dit zorgt voor een mooie entourage. Dit maakt het park schitterend, ik vind het helemaal top.'*(Man, 66 jaar)**

***'Ik heb verhalen van vroeger gehoord dat het hier erg dicht was, nu is het opener dus dat is veiliger, mensen kunnen elkaar zo in de gaten houden.'* (vrouw, 63 jaar)**

Ook de uitgestrektheid van park wordt vaak als positief aspect genoemd, omdat er daardoor veel recreatiemogelijkheden zijn voor veel verschillende soorten mensen en zij kunnen recreëren zonder gehinderd te worden door drukte of verkeer:

***'Ja het is vrij groot, je zit niet op elkaars lip, dat is fijn. Zeker nu met corona is het fijn dat je gewoon de ruimte hebt.'* (Vrouw, 20)**

***'Even een stukje groen waar je kan wandelen zonder dat je veel hoeft na te denken en op het verkeer hoeft te letten.'* (Man, 45)**

***'De één zit van het weer te genieten, maar de ander komt hier om te sporten. De variatie van activiteiten vind ik mooi om te zien.'* (Vrouw, 57)**

‘Positief is dat je hier veel te doen hebt. Je hebt basketbal velden, voetbal velden, tennis velden. Allemaal leuke accommodaties om te sporten. Je hoeft nooit te wachten omdat er zo veel te doen is.’ (Man, 20)

‘De kinderen kunnen veel activiteiten doen en zijn lekker actief.’ (Man, 45)

Sommige respondenten spreken met enthousiasme en een zekere trots over het park dichtbij huis. Het draagt in positieve zin bij aan de beleving van hun woonomgeving in meer brede zin:

‘Ik heb het gevoel dat ik in een gelukkige buurt woon en dat zie je terug in het park.’ (Vrouw, 27)

... Maar niet voor iedereen even aantrekkelijk

Opvallend is dat vooral vrouwen (ook) kritisch zijn over de faciliteiten en het activiteitenaanbod in het park. Een aantal geeft aan dat aanpassingen daarin nodig zijn om het park voor vrouwen en jonge kinderen aantrekkelijker te maken.

Eén vrouw stelt dat het activiteitsaanbod in het park groter en anders mag:

‘Het mag een stuk drukker worden in het park wat mij betreft. Vroeger had je nog weleens een festival of markt en dat is nu veel minder. Ook qua horeca mag er meer komen. Dat zou ook mijn veiligheidsgevoel verbeteren.’ (Vrouw, 50)

Een aantal andere vrouwen vinden dat het aanbod van activiteiten te zeer gericht op jongens en zou graag meer activiteiten zien die voor vrouwen en kleine kinderen aantrekkelijk zijn:

‘Ik zou ook meer verschillende sportmogelijkheden willen zien. Er zijn veel sporten meer specifiek voor jongens: voetbal, basketbal, rotsklimmen... Ik mis ook wat meer horeca of winkeltjes in het park, dat ik ergens een ijsje kan halen of wat te drinken. En meer speeltoestellen.’ (Vrouw, 15)

‘...Meer speelplekken voor kleine kinderen. Nu is het meeste voor oudere jongeren.’ (Vrouw, 40)

‘Een suggestie is wel dat er ook een speeltuin mag komen voor hele kleine kinderen. Van 1 tot en met 3 jaar oud. Dat is wel een gemis.’ (Vrouw, 27)

Opvallend is verder dat een aantal vrouwen wijst op belang van voldoende, schone openbare toiletten in het park:

‘Meer WC’s, en dan schone WC’s waar vrouwen gewoon hun ding kunnen doen. Nu moeten we in de bosjes!’ (Vrouw, 20)

Observatie

Tijdens een observatieronde in het Zuiderpark rond 21.00 uur op een doordeweekse dag viel het een onderzoeker op dat er vrijwel alleen mannen waren. Jonge mannen in groepjes op en rond Sportplaza en mannen op bankjes in het meer westelijke deel van het park.

4.1.2 Sociale verloedering en overlast

In antwoord op de vraag wat negatieve aspecten zijn van het Zuiderpark antwoorden opmerkelijk veel respondenten dat zich in het park veel 'ongure types' ophouden. Zij beschrijven deze in verschillende termen: zwervers, daklozen, alcoholisten, vieze mannen, junkies.

Voor de meesten geeft hun aanwezigheid alleen al een onveilig gevoel:

***'Alcoholisten moeten weg, als ik met familie loop door het park wil ik niet dat ze die mensen zien.'* (Man, 45)**

***'... Omdat er hier altijd van die junkies in het park zitten. Dat geeft mij gewoon een naar gevoel.'* (Vrouw, 30)**

Hoewel van een andere aard wordt ook bepaald gedrag van andere bezoekers naar voren gebracht als bron van irritatie. Het gaat dan om mensen die de regels overtreden of zich simpelweg asociaal gedragen en overlast veroorzaken waarbij het rondrijden op scooters en het achterlaten van afval vaak worden genoemd:

***'Wat mij ook irriteert is dat er veel mensen met een scooter door het park rijden. Van Thuisbezorgd en UberEats zie ik ze vaak.'* (Vrouw, 34)**

***'Met scooters door het park scheuren. Dat vind ik wel een negatief punt aan het park, de overlast die soms wordt veroorzaakt.'* (Man, 43)**

***'Maar dat die mensen hun rotzooi niet opruimen, komen allemaal beesten op af.'* (Vrouw 72)**

***'Ik vind het heel jammer dat er zoveel rotzooi in het park wordt achtergelaten. Daar word ik erg verdrietig van.'* (Vrouw, 51)**

Asociaal gedrag en gedrag waarmee de regels worden overtreden, neemt volgens sommige respondenten 's avonds problematische vormen aan. Bovendien laat dergelijk gedrag in de avond sporen na die ook overdag het onveiligheidsgevoel versterken:

***'Allemaal ballonnen en hulzen die blijven liggen, terwijl hier ook kleine kinderen en honden komen. Ik vind dat echt onverantwoord.'* (Vrouw, 54)**

***'Negatief is vooral het vuil dat er ligt. Vooral als het druk is geweest. En met name lege drankflessen, ballonnen, patronen, drugszakjes. Als je hier 's ochtends vroeg loopt en de gemeente is nog niet schoon wezen maken, dan is het een bende. En daar stoort ik mij heel erg aan. Vuil in het water voor de dieren enzo, daar stoort ik mij ook heel erg aan.'* (Vrouw, 39)**

Een aantal omwonenden merkt op -met name vóór corona- (geluids-)overlast te ervaren van evenementen:

***'...Ik vind ook dat we er veel overlast van hebben (van het Zuiderpark, red.). Jongeren die herrie maken, feesten. Ik ben zelf ook jong geweest en ik vind dat die feesten moeten blijven, maar nu ze er met corona niet waren ... ik kon van de zomer heerlijk in de tuin zitten.'* (Vrouw, 60)**

Observatie

Tijdens een observatieronde op een warme zondagavond met twee wijkagenten in burger zien we rond 0.00 uur een feestje, dat in de middag met gezinnen gemoedelijk was begonnen, veranderen in een jongerenfeest waar lachgas wordt gebruikt en wheelies worden getrokken met scooters. Overwegende de prioriteiten en veiligheidsaspecten wordt besloten niet in te grijpen. Van de wijkagent begrijpen we naderhand dat feestgangers de volgende ochtend veel afval hadden achtergelaten.

4.1.3 Aspecten van de fysieke omgeving

Op de vraag naar negatieve aspecten van het Zuiderpark geeft een aantal respondenten aan dat de aard van de vegetatie en de gebrekkige verlichting – met name in het westelijk deel van het park – leidt tot onveiligheidsgevoelens:

***‘Nou ja ik voel me hier niet echt veilig. Vooral natuurlijk heel veel bossen en qua verlichting ook wel minder vind ik hier. Dus dat maakt het voor mij wel onveilig ja’.* (Vrouw, 50)**

***“Je hebt altijd wel van die vreemde figuren die in bosjes zitten”.* (Vrouw, 30)**

***‘Er niet goed genoeg op de voetpaden en de fietspaden te zien is als er wat is.’* (Vrouw, 40)**

Vervuiling door ganzenpoep is een ander punt dat een aantal respondenten naar voren hebben gebracht als negatief aspect van de fysieke omgeving:

***‘Nou, allereerst wordt er niks gedaan aan de overlast van de ganzen. En dat zorgt ervoor dat je niet in grote delen van het park op een kleedje kunt zitten op het gras zonder dat je gewoon onder de stront zit.’* (Vrouw, 35)**

Tot slot zijn opmerkingen gemaakt over de indeling van het park die in bepaalde delen tot onduidelijkheid en soms tot onveilige situaties leidt:

***‘Honden en fietsen niet goed samen. Bij de uitlaatplek waar de honden vrij mogen lopen zitten de fietsers in de weg, maar ook andersom. Ook als ik zelf fiets lopen er soms honden in de weg.’* (Man, 57)**

***‘Er (nabij restaurant Nirvana, red.) is veel onduidelijkheid over waar het fietspad en waar het voetpad is. Op de brug loopt dat ook in elkaar over. Hierdoor is het een kleine chaos.’* (Vrouw, 39)**

***‘Ik kan alleen de paden benoemen en dan voornamelijk de fiets en voetpaden. Dit is ontzettend onduidelijk en zelfs ik weet niet waar ik moet lopen.’* (Man, 65)**

Observatie

Tijdens een observatieronde zien we dat delen van grasvelden nabij Sportplaza, die in principe geschikt zijn om te picknicken en te barbecueën, bezaait zijn met ganzenpoep.

4.1.4 Zorgen over ernstige incidenten en de recente verkrachting in het bijzonder

Een aantal respondenten geeft aan zorgen te hebben over de criminaliteit in het Zuiderpark waarbij berovingen, schiet- en steekincidenten worden genoemd. Enkelen hebben dergelijke incidenten van nabij meegemaakt:

‘Mijn neefje van 18 is daar een keer beroofd.’ (Vrouw, 50)

‘Een goede vriendin van me is samen met haar dochter beroofd en in elkaar geslagen.’ (Vrouw, 60)

‘Je denkt dat iedereen aardig is alleen de persoon waarvan ik dacht dat die aardig was kwam met een pistool. Dus het is heel onverwacht.’ (Man, 20)

Uit de gesprekken komt verder naar voren dat de recente verkrachting zorgen baart en invloed heeft op de veiligheidsbeleving. Die impact heeft niet alleen te maken met de ernst van het delict, maar ook met het feit dat het op klaarlichte dag is gebeurd. Mediaberichtgeving lijkt daar mede een prominente rol bij te spelen:

‘De verkrachting die op klaarlichte dag heeft plaatsgevonden op klaarlichte dag. Daarover lees je in de kranten en horen we van anderen. Dat heeft ons wel bang gemaakt. Mijn vrouw gaat ’s avonds ook absoluut niet door het park.’ (Man, 50)

Media-analyse

Verschillende media hebben bericht over incidenten die de afgelopen twee jaar in het Zuiderpark hebben plaatsgevonden. Het gaat dan vooral over vormen van high impact crime zoals de verkrachtingszaak in september jongstleden en enkele steekpartijen. Vooral het AD en RTV Rijnmond hebben hier aandacht aan besteed. Over Vroesepark en Kralingse bos zijn geen berichten over dergelijke incidenten te vinden. De berichten die wél betrekking hebben op (on)veiligheid zijn minder ernstig van aard. Daarnaast zien we dat de verhouding tussen berichten die gaan over (on)veiligheid en andere thema's verschilt. Over het Kralingse bos en Vroesepark worden meer artikelen geschreven over neutrale of positieve thema's zoals activiteiten, flora en fauna. Een kwart tot een derde van de artikelen over het Kralingse bos de afgelopen twee jaar hebben te maken met coronamaatregelen.

4.1.5 Seksuele intimidatie

In de verkennende fase zijn zorgen naar voren gekomen over de veiligheid van vrouwen in het Zuiderpark waarbij niet alleen de recente verkrachting, maar ook geruchten over én concrete ervaringen met seksuele intimidatie zijn opgetekend. Om die reden is er in de verdiepende fase voor gekozen nog eens 36 vrouwelijke bezoekers te bevragen over hun beleving van het Zuiderpark en ervaringen met seksuele intimidatie in het bijzonder.

Uit de gesprekken met deze vrouwen in de verdiepende fase van het onderzoek komt naar voren dat 7 vrouwen geen ervaringen hebben met seksuele intimidatie in het Zuiderpark van wie 6 vrouwen ouder zijn dan 45 jaar. De andere, jongere 29 vrouwen hebben dergelijke ervaringen wel. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen;

- non-verbaal gedrag zoals nastaren, 'vieze blikken' geven, potloodventen (5x) ,
- verbaal gedrag zoals naroeppen, nafluiten, sissen (8x)
- ongewenst benaderd worden door mannen voor een gesprek, een date of seks (20x)

Naar de ervaring van vrouwen zijn het vooral de 'alcoholisten' en jongens rond (de trappen bij) Sportplaza die seksueel grensoverschrijdend gedragen:

'Uhhh, ja ik noem het ook potloodventers. Maar ook naar mijn kind toe hoor. Die heeft ook een paar keer ervaren hoor, dat ze hem (geslachtsdeel, red.) lieten zien. Maar dat zijn dan vaak van die alcoholisten joh. Er zitten daar, daar bij die trappen, altijd hele groepen. (Vrouw, 39)

'Je hebt hier vaak van die vervelende jongens die dan ongevraagd naast je komen zitten en zeuren om je nummer, Instagram of Snapchat. Dat is gewoon echt niet leuk ... Daarom zitten we meestal dichtbij andere gezinnen en mensen, zodat we om hulp kunnen roepen als dat nodig is. Maar achter bij die sportapparaten en die grote trap, daar komen ze veel en komen wij nu niet meer' (Vrouw, 27)

'Wat ik negatief vind zijn de overlastgevers. Ik kan niet rustig mijn ding hier doen, toen ik een tijdje geleden hier was om een work-out te doen, gingen veel mannen die langsliepen daar wat van zeggen. 'He meisje, je hebt mooie billen', en dat soort opmerkingen.' (Vrouw, 21)

Een aantal vrouwen geeft aan dat de impact van seksueel grensoverschrijdend gedrag het grootst is als ze alleen in het park zijn:

'Het was vooral dat nadrukkelijk en lang nakijken. Verder gebeurde er niet zo veel, maar ik voelde mij er niet fijn bij. Dit kwam ook omdat ik alleen was.' (Vrouw, 15)

'Maar bij die man die vroeg om seks, ben ik echt hard weggelopen. Daar werd ik echt heel ongemakkelijk van. We zaten ook op een plek waar niemand aanwezig was.' (Vrouw, 25)

Negeren of weggaan zijn de meest gehoorde reacties op ongewenst gedrag van jongens en mannen:

'Ik loop gewoon door en doe alsof ik het niet hoorde. Als je gewoon doorloopt en er geen aandacht aan besteedt, dan houdt het vanzelf wel op' (Vrouw, 16)

'Door weg te lopen of weg te rennen. Ik heb ook vaker gezegd van 'hou op of dit wil ik niet', maar dan werd ik gewoon genegeerd en gingen ze door.' (Vrouw, 22)

Eén vrouw geeft aan de man in kwestie te hebben aangesproken op zijn gedrag:

***'Ik schoot in de verdediging en vertelde hem dat ik er (nafluiten, red.) niet van was gediend. Toen bood hij ook zijn excuses aan en ging hij door. Ik denk oprecht dat hij dacht dat dat de manier is waarop vrouwen versierd willen worden. Ik denk niet dat hij slechte bedoelingen had.'* (Vrouw, 31)**

Vrouwen spreken niet alleen over eigen ervaringen van seksuele intimidatie in het Zuiderpark, maar horen er ook over van anderen:

***'Een vriendin heeft meegemaakt dat ze hier aan het hardlopen was en dat er een man of jongen op een fiets voorbij reed en haar een klap op haar bil gaf en dan doorfietste. Sindsdien is ze ook nooit meer hier komen hardlopen. Want het voelde verschrikkelijk. Zelf hebben wij nooit zoiets meegemaakt. En dat scheelt misschien ook omdat wij niet alleen lopen.'* (Vrouw, 45)**

4.1.6 Optreden van de overheid

Op de vraag wat positief en wat negatief is aan het Zuiderpark wordt overheidsoptreden niet genoemd. Omdat we weten dat het de veiligheidsbeleving is hierover een aparte vraag gesteld aan bezoekers en omwonenden. Hen is gevraagd wat zijn vinden van het optreden van de belangrijkste partners die zich in het Zuiderpark bezighouden met veiligheid. De bevindingen worden apart beschreven voor de gemeente en politie en handhaving.

Gemeente

Opvallend is dat het beeld van de gemeente overwegend positief is. Men associeert de gemeente vooral met het beheer en onderhoud van het park. De inspanningen van de gemeente om het park netjes en schoon te houden, worden nadrukkelijk opgemerkt:

***'De gemeente zorgt er goed voor dat alles mooi schoon is.'* (Vrouw, 35)**

***'Ja, het onderhoud van het park vind ik wel prima. En het aantal prullenbakken dat er staat, dat soort dingen vind ik gewoon heel goed.'* (Vrouw, 35)**

Wel worden een aantal aandachtspunten genoemd op het gebied van onderhoud en herstel:

***'En er is ook een plek in het fietspad kapot. Dat moeten ze ook maken.'* (Man, 35)**

***'De gemeente maakt goed schoon en doet zijn werk prima op het herstellen van de sportattributen na. Dat kan beter.'* (Man, 20)**

Politie en handhaving

Een deel van de respondenten zegt politie en handhaving regelmatig te zien in het park waarbij vaak wordt gezegd dat hun aanwezigheid is toegenomen sinds corona:

***'De laatste tijd moet ik zeggen zie ik ze wel wat meer rijden door het Zuiderpark. Maar tot voor kort zag je ze echt heel weinig. Ik denk dat het een beetje met de coronatijd heeft te maken. Dat ze hier wat vaker patrouilleren.'* (Vrouw, 60)**

***'De politie en handhaving zijn vaak aanwezig en die doen goed werk. Voorlopig is het veilig zolang de politie aanwezig is met de fiets, lopend en met de auto. Dit geeft ook een fijn gevoel. Gister was hier ook 8 politie en 8 handhaving alleen was het gister erg druk dus daarom.'* (Vrouw, 50)**

Een deel van de respondenten is tevreden over het optreden van politie en handhaving. Anderen geven aan dat het beter kan, vooral als het gaat om de aanpak van groepen:

‘Ik heb ze meerdere malen gezien in en om het park. Het optreden van de politie vind ik wel mild. Laatst was bij de Sportplaza een feest met heel veel jongeren, waarbij de politie alleen maar waarschuwing gaf aan de groep terwijl ze daar met zo’n 100 man waren. In verband met corona vind ik dit niet normaal. Zij zitten daar te feesten met 100 man en ik mag geen bezoek ontvangen thuis.’ (Man, 45)

4.2 Vermijdingsgedrag

Aan omwonenden en bezoekers is ook gevraagd hoe veilig het Zuiderpark in hun ogen is, of zij bepaalde tijdstippen en plekken vermijden en, zo ja, welke en met welke reden(en). De uitkomsten daarvan worden beschreven langs vier thema’s die uit de data-analyse naar voren zijn komen:

- 4.2.1 Drukke versus rustige momenten (4.2.1)

4.2.2 Overdag versus ‘s avonds (4.2.2)

- 4.2.3 ‘Stille paadjes’ (4.2.3)
- 4.2.4 Gender (4.2.4)

4.2.1 Drukke versus rustige momenten

De eerste rondes gesprekken met bezoekers van het Zuiderpark zijn gevoerd op een aantal middagen tijdens de meivakantie met goed weer. Op die momenten waren er opvallend veel gezinnen met jonge kinderen in het park die vooral in het oostelijk deel – rond Sportplaza – en in het middengedeelte rond de speeltuin zijn aangesproken. Het merendeel van deze bezoekers geeft aan zich veilig te voelen in het park op de drukke momenten waarop ze in het park zijn, omdat ze – zoals ze zelf aangeven - nog nooit ‘iets’ hebben meegemaakt. Bewust bepaalde plekken vermijden, doet het merendeel niet:

‘Als ik hier ben zijn er altijd veel mensen in het park en iedereen is lekker aan het ondernemen.’ (Vrouw, 55)

‘Er zijn mensen van iedere leeftijdsgroep en er zijn altijd mensen aanwezig. Ik vind het ook veilig voor mijn jonge kinderen.’ (Man, 43)

Als het rustiger wordt in het park voelen sommigen zich minder veilig in het park:

‘Als er veel mensen zijn dan is het wel veilig. Het kan omslaan en als het rustiger is dan is het wel wat enger.’ (Vrouw, 20)

4.2.2 Overdag versus ‘s avonds

Dit positieve beeld over de veiligheid verandert wanneer ook gesprekken met omwonenden worden gevoerd waarvan de meesten (frequente) bezoekers zijn van het park. Zij maken nadrukkelijk onderscheid tussen de veiligheid overdag en ‘s avonds:

‘Er zijn veel mensen die drinken en de sfeer slaat ‘s avonds helemaal om.’ (Vrouw, 50)

‘Vooral na een bepaalde tijd tussen 5 en 6 of soms wel later dan heb je van die hangjongeren en die mijd ik. Die veroorzaken vaak veel problemen. Zoals vrouwen lastigvallen. Dat is echt op de trap bij het Sportplaza. Als je er langs loopt dan merk je de gespannen sfeer.’ (Man, 35)

Respondenten noemen verschillende tijden waarop de avond invalt en vanaf wanneer het niet meer veilig zou zijn. Voor sommigen begint dat rond zeven uur, voor anderen vanaf een uur of tien wanneer het donker wordt. Sommige respondenten benadrukken dat het tijdstip mede afhankelijk is van het seizoen:

‘Ja veilig overdag, er zijn altijd wel mensen. Maar in de donker of de nacht niet, dan kom ik hier ook niet.’ (Man, 52)

“Naja, ja. Ligt eraan of het zomer of winter is natuurlijk. Kijk in de winter zorg ik altijd wel dat ik in het donker dit stuk niet loop. Dan loop ik echt over het fietspad. Dat de auto’s mij zien. En inderdaad na een uur of 4 ’s middags in de winter dan ga ik er ook niet meer doorheen, dan wordt het ook al donker. En in de zomer, ja dan is het ook druk, net zoals nu. Dan is de veiligheid ook wat beter. En de zomer vermijd ik het park ook wel in het donker.’ (Vrouw, 39)

Een aantal respondenten geeft aan het zelfsprekend te vinden niet in het donker in een park te komen. Zij vinden dat normaal en niet problematisch:

‘Nou, dan ben ik heel eerlijk. Ik heb nergens last van. Nou moet ik zeggen dat ik niet om elf uur ’s avonds in het donker ga rondlopen. Dat leer je als kind al. Dan ga je niet in een park lopen.’ (Vrouw, 40)

‘Ja, ’s avonds laat moet je er niet komen. Dan weet je niet precies wie of wat er allemaal rondscharrelt. De nacht is eigenlijk een beetje voor boeven en ongedierte.’ (Man, 45)

Observatie

Onderzoekers van het lectoraat zijn getuige van een situatie die lijkt te passen bij ‘het omslagpunt’ van overdag naar avond. Zij zien hoe aan het einde van een drukke dag in de meivakantie een groepje jongens flessen vernielen en tegen prullenbakken trappen in de nabijheid van een moeder met kinderen, die op dat moment nog in het park zit.

4.2.3 ‘Stille paadjes’

Naast een deel van de respondenten dat zegt ’s avonds het park in het geheel te mijden, geeft een deel - meer vrouwen dan mannen - aan (ook) overdag bepaalde plekken te mijden. Vooral ‘stille paadjes’ worden genoemd die ook overdag relatief donker en onoverzichtelijk zijn en waar weinig andere mensen komen. Uit de gesprekken met respondenten maken we op dat die ‘stille paadjes’ talrijk zijn in het Zuiderpark, maar vooral liggen in de meer beboste gebieden in het westelijk deel:

‘Ja, als ik alleen ben wel. Meerdere plekken aan de andere kant. Als je hier het bruggetje over gaat, heb je dat restaurantje daar verder op staan. Dan kan je ook oversteken en dan is er zo’n tussendoorpaadje. Dat vermijd ik dan wel vaak.’ (Vrouw, 52)

Ja de stille plekken vermijd ik wel, dus de plekken waar niemand is. Je weet niet wat daar kan gebeuren. (Man, 35)

‘Daar (het westelijk deel, red.) is het erg donker, weinig mensen, dus als iemand een keer kwade bedoelingen heeft, dan is het daar een goede plek voor.’ (Vrouw, 20)

‘Ik vermijd alleen het gedeelte hier vlak over de brug waar bosjes zijn.’ (Man, 60)

‘Omdat je daar ten eerste weinig mensen ziet. Het is best wel donker en je kan zo die bosjes in getrokken worden en niemand die dat doorheeft’. (Vrouw, 45)

4.2.4 Gender

Uit gesprekken in de verkennende en de verdiepende fase komt naar voren dat een aanzienlijk deel van de vrouwen nog een stap verdergaat dan het vermijden van ‘stille paadjes’ overdag en het park als geheel in de avonduren. Een aantal vrouwen geeft aan zich (ook) ’s ochtends onveilig te voelen in het park of het park om die reden te mijden:

‘Ja ’s ochtends vroeg loop ik hier niet op mijn gemak doorheen zeg maar. Vooral in de winter ik loop hier meestal kwart voor zeven ’s ochtends en dan zie ik weleens ongunstige types.’ (Vrouw, 39)

‘Als ik voor school door dit park heen moest gaan, dan zou ik een hele omweg maken. Ik zou niet door dit park gaan.’ (Vrouw, 15)

Ook geeft een deel van de vrouwen aan ook overdag maatregelen te nemen om zich veiliger te voelen in het park en de kans op slachtofferschap te verkleinen. Vooral ‘niet alleen’ in het park zijn, is een veelgehoorde:

‘Ik vind het niet veilig in het park. Ik fiets er altijd hard doorheen. Daarnet was ik wat boodschappen doen, en toen ging het druppelen maar dan ga ik hard fietsen ga daar niet ergens proberen te schuilen.’ (Vrouw, 72)

‘Ik ben erg geschrokken van het bericht over het meisje dat op klaarlichte dag is verkracht in het park. Dat heeft ervoor gezorgd dat ik tijdens de Ramadan niet meer alleen door het park loop. Daarvoor deed ik dat wel als ik bij mensen op bezoek was geweest. Nu doe ik dat alleen als een van mijn kinderen met mij mee loopt.’ (Vrouw, 55)

‘Je kijkt dan dat je denkt van oh het geeft me een eng gevoel dat je een andere kant op fietst zeg maar.’ (Vrouw, 67)

4.3 Wat zeggen professionals?

In deze laatste paragraaf worden de uitkomsten van de interviews met professionals beschreven. Aan professionals is gevraagd hoe zij denken over de veiligheid en veiligheidsbeleving in het Zuiderpark. Ook is gevraagd in hoeverre zij thema's herkennen die uit gesprekken met omwonenden en bezoekers naar voren zijn gekomen.

Opvallend is dat professionals aangeven het lastig te vinden om een helder beeld te krijgen van de veiligheid en veiligheidsbeleving in het Zuiderpark. Eén verklaring is dat het Zuiderpark voor professionals slechts een (klein) deel uitmaakt van hun totale werkgebied. Bovendien zijn professionals er overwegend overdag, terwijl er juist 's avonds van alles gebeurt. Daarnaast geven professionals aan dat een park geen vaste bewoners kent, zoals een wijk, met wie een relatie kan worden opgebouwd en met regelmaat over veiligheid en veiligheidsbeleving kan worden gesproken. Tot slot, zijn er geen cijfers over objectieve en subjectieve veiligheid in het Zuiderpark voorhanden waarmee (ontwikkelingen in) de objectieve en subjectieve veiligheid gemonitord kunnen worden.

Als we kijken naar de thema's die uit gesprekken met omwonenden en bezoekers naar voren zijn gekomen, dan onderschrijven professionals de impact van 'ongure types' (buitenslapers, drinkers) op de veiligheidsbeleving. Dat geldt minder ten aanzien van (groepen) jongeren. Ook herkennen professionals dat vooral vrouwen zich onveilig voelen en dat het zedendelict daar een belangrijke rol in speelt. De handhaver geeft verder aan bekend te zijn met seksuele intimidatie in het park. Hij zegt daarover, vooral in de zomer, weleens meldingen van vrouwen te krijgen.

De wijkmanager en de wijkagent brengen ook een dilemma naar voren als het gaat om de impact van 'ongure types' en groepen jongeren op de veiligheidsbeleving in het Zuiderpark. Zij stellen dat het Zuiderpark voor jongeren en drinkers uit de omgeving een aantrekkelijke plek is. Voor de eerste groep vanwege de ruimte en sportfaciliteiten en voor de tweede vanwege het feit dat in het Zuiderpark alcohol mag worden gedronken. Hoewel hun aanwezigheid de veiligheidsbeleving van bezoekers kan aantasten, zeggen de wijkmanager en de wijkagent deze mensen liever in het park dan in de omliggende woonwijken te hebben. Want daar, zo stellen zij, zal hun gedrag onvermijdelijk tot veel meer overlast en klachten van omwonenden leiden.

5 Conclusies

De kernvraag van het onderzoek is hoe signalen van onveiligheidsbeleving in het Zuiderpark geduid kunnen worden. Het antwoord op deze vraag volgt aan het eind van dit hoofdstuk, nadat de deelvragen zijn beantwoord.

1. *Waar en / of bij wie zit vooral het gevoel van onveiligheid?*

- Het beeld dat wij optekenen laat zien dat de veiligheidsbeleving in het Zuiderpark vooral slecht is wanneer er weinig mensen in het park zijn al dan niet in combinatie met een bepaald type bezoekers dat domineert. Concreet gaat het om groepen jongeren (jongens) en alcoholisten, daklozen en junkies – vaak samengevat als ‘ongure types’ - die de veiligheidsbeleving vooral op rustige momenten onder druk zetten. In het westelijk deel is de onveiligheidsbeleving om die reden meer structureel van aard dan in de rest van het park. Het beeld is consistent met de literatuur over veiligheidsbeleving in stadsparken waarin naar voren komt dat de aard en samenstelling van het bezoekerspubliek als ook de mate waarin andere mensen in het park aanwezig zijn de veiligheidsbeleving (sterk) beïnvloeden.
- Het Zuiderpark wordt 's avonds als onveiliger ervaren dan overdag. Dat moet mede begrepen worden in het licht van voorgaande conclusie. Het tijdstip waarop de avond in de ogen van omwonenden en bezoekers begint is fluïde, mede afhankelijk van het seizoen en het moment waarop het donker wordt. De recente verkrachting die overdag plaats heeft gevonden, heeft het relatief heldere en hanteerbare onderscheid tussen overdag en 's avonds verstoord. Omwonenden en bezoekers zien de verkrachting als een ‘signal event’: een gebeurtenis die het signaal afgeeft dat het kennelijk niet alleen 's avonds maar ook overdag – met name voor vrouwen – onveilig is in het park.
- De onveiligheidsbeleving geldt sterker voor vrouwen dan voor mannen. Zij vertonen meer vermijdingsgedrag en nemen ook vaker maatregelen om zich er veiliger te voelen, zoals niet alleen in het park zijn en bepaalde paden en routes vermijden. Deze bevinding is op zichzelf niet specifiek voor het Zuiderpark. Uit de literatuur is bekend dat vrouwen zich gemiddeld genomen vaker onveilig voelen dan mannen. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat vrouwen zich over het algemeen fysiek kwetsbaarder voelen en signalen van onveiligheid sneller oppikken. Desalniettemin laat het onderzoek ook zien dat de recente verkrachting en de seksuele intimidatie die door veel vrouwen in het Zuiderpark wordt ervaren hun gevoel van onveiligheid hebben versterkt.

2. *Welke factoren of ontwikkelingen werken het onveiligheidsgevoel in de hand of versterken dat?*

- Uit gesprekken met omwonenden en bezoekers maken we op dat er in het Zuiderpark sprake is van overlast gevende jongeren, ‘ongure types’, mensen die zich niet aan de regels houden en mensen die zich asociaal (vervuilend) gedragen. Zij fungeren voor veel mensen min of meer als ‘signal people’; hun aanwezigheid en gedrag worden opgevat als signalen dat het met de veiligheid in het Zuiderpark niet goed zit.
- Verder valt op dat er zorgen zijn over de mate en de aard van criminaliteit in het Zuiderpark. Gesproken wordt over ernstige delicten zoals berovingen en steekincidenten. Door sommigen wordt het Zuiderpark zelfs gezien als een ‘signal place’. Uit gesprekken met bezoekers en omwonenden blijkt dat mediaberichtgeving daarin een belangrijke rol speelt.

- Dat mediaberichtgeving bijdraagt aan zorgen van bezoekers en omwonenden over criminaliteit in het Zuiderpark is goed voorstelbaar als we kijken naar het beeld dat ontstaat uit de (beknopte) media-analyse waarbij we de berichtgeving over het Zuiderpark hebben vergeleken met twee andere stadsparken: het Vroesepark en het Kralingse bos. De analyse laat zien dat lokale media de afgelopen twee jaar hebben bericht over (ernstige) incidenten in het Zuiderpark zoals de verkrachting en enkele steekpartijen. Over het Vroesepark en het Kralingse bos is de berichtgeving diverser. Naast berichtgeving over (on)veiligheid is ook geschreven over neutrale en positieve thema's zoals activiteiten, flora, fauna en coronamaatregelen.
- De recente verkrachting heeft op de veiligheidsbeleving van vrouwen een grotere impact dan op mannen, in die zin dat zij in de nasleep hun gedrag er vaker op hebben aangepast. Uiteraard speelt de aard en de ernst van dit delict daarin een rol (het zijn immers vooral vrouwen die risico lopen slachtoffer te worden van een dergelijk delict). Echter, de impact kan niet los worden gezien van de context van seksuele intimidatie in het Zuiderpark. Gebleken is dat veel vrouwen er frequent uiteenlopende vormen van seksuele intimidatie meemaken en dat het park hierin een zekere reputatie heeft opgebouwd.²
- Als we kijken naar de fysieke omgeving dan is bekend dat de aard van de vegetatie in stadsparken een belangrijke rol speelt in veiligheidsbeleving. Dat zien we ook terug in het Zuiderpark. Met name in het westelijk deel blijken de – hoge en dichte – vegetatie in combinatie met gebrek aan verlichting en verwarring over de indeling van de fysieke omgeving onveiligheidsgevoelens in de hand te werken.
- Wat betreft de institutionele omgeving is het beeld over de invloed van de gemeente op de veiligheidsbeleving overwegend positief. Verder blijkt dat zichtbaar en doortastend optreden van politie en handhaving tegen overlast gevende (jeugd-) groepen belangrijk is voor de veiligheidsbeleving. Dat kan in de ogen van sommige omwonenden en bezoekers beter.

3. *Welke factoren of ontwikkelingen bieden in positieve zin tegenwicht aan dat onveiligheidsgevoel?*

- Het weloverwogen ontwerp van het Zuiderpark, de openheid en goede zichtlijnen, in het oostelijk deel en de inspanningen van de gemeente om het park schoon en netjes te houden, worden breed gezien en gewaardeerd. Ook in relatie tot veiligheidsbeleving.
- Het Zuiderpark biedt veel ruimte aan verschillende soorten mensen voor verschillende soorten activiteiten. De diversiteit aan mensen die het park op drukke dagen bezoeken, draagt in positieve zin bij aan de sfeer en de veiligheidsbeleving. Interessant is dat het beeld hier opnieuw consistent is met de literatuur op dit punt, namelijk dat de veiligheidsbeleving in stadsparken sterk wordt beïnvloed door de aard en samenstelling van het bezoekerspubliek als ook de mate waarin andere mensen in het park aanwezig zijn.

² Op basis van een grootschalige enquête onder 1200 Rotterdamse vrouwen concluderen Fischer en Sprado (2017) dat vrijwel alle vrouwen in de leeftijd 18-45 jaar in Rotterdam wel eens te maken krijgen met seksueel getinte toenadering en dat ongeveer de helft van de vrouwen het gedrag als intimiderend ervaart. Het gebied Charlois -waar het Zuiderpark deel van uitmaakt – staat volgens dit onderzoek in de top 3 van gebieden in Rotterdam waar vrouwen deze vorm van overlast het meest ervaren. Op basis van dit onderzoek maken we op dat het Zuiderpark naar Rotterdamse begrippen dus niet uniek is in het feit dat vrouwen er seksuele intimidatie ervaren. Wat echter opvalt is, dat we in het Zuiderpark relatief veel ervaringen met indringende vormen van seksuele intimidatie hebben opgetekend zoals vragen om seks, achternalopen en exhibitionisme. Fischer en Sprado kwamen dergelijke bedreigende vormen maar heel beperkt tegen; minder dan 5% van de ondervraagden gaf aan daar ervaringen mee te hebben.

4. *Waar liggen aangrijpingspunten voor actie?*

In het licht van voorgaande conclusies ligt het voor de hand dat een aangrijpingspunt voor actie ligt in het aantrekkelijker en vriendelijker maken van het Zuiderpark voor vrouwen. Hiermee kunnen twee bewegingen in de gewenste richting worden bijgestuurd:

1. Allereerst blijkt uit het onderzoek dat vooral vrouwen zich onveilig voelen in het Zuiderpark. De – op bepaalde momenten - dominante aanwezigheid van (groepen) mannen, de recente verkrachting en (de reputatie met betrekking tot) seksuele intimidatie spelen daarbij een belangrijke rol. Het risico bestaat dat het vermijdingsgedrag van vrouwen dat wij nu al optekenen in de loop van de tijd extremere vormen aanneemt waardoor steeds meer vrouwen het park steeds vaker mijden. Bezien vanuit de Schaduw-hypothese is dit risico reëel: studies laten zien dat de angst voor slachtofferschap van een seksueel delict ook de angst aanwakkeren voor andere vormen van (gewelds-)criminaliteit. Langs die weg is het goed voorstelbaar dat de veiligheidsbeleving van vrouwen in versneld tempo verslechtert.
2. Vanuit collectief oogpunt hebben we gezien dat de veiligheidsbeleving van omwonenden en bezoekers van het park gebaat is bij veel en een zo divers mogelijk publiek. Het stimuleren van meer vrouwen (met of zonder kinderen en gezin) om vaker naar het park te komen, kan in belangrijke mate bijdragen aan de diversiteit, levendigheid en sfeer in het park.

In antwoord op de kernvraag van dit onderzoek hoe signalen van onveiligheidsbeleving in het Zuiderpark geduid kunnen worden, concluderen we dat sprake is van substantiële onveiligheidsbeleving die met name ervaren wordt door vrouwen. Onveiligheidsbeleving die niet zozeer kan worden teruggebracht tot strafbare feiten, maar wel tot gedragingen die als (signalen van) seksuele intimidatie worden ervaren. De verkrachting in september 2020 vormt voor veel mensen een bevestiging van een gevoel dat ze al hadden in het Zuiderpark. Het onderzoek heeft zich beperkt tot het Zuiderpark. Zorgpunten die naar voren zijn gekomen, zijn niet vergeleken met die in omliggende wijken.

Literatuur

- Ceccato, V. (2016). Public space and the situational conditions of crime and fear. *International Criminal Justice Review*, 26(2), 69-79. <https://doi.org/10.1177/1057567716639099>
- Eysink Smeets, M. (2016) *Veiligheidsbeleving in Rotterdam*, Gemeente Rotterdam, Rotterdam
- Eysink Smeets, M. (2018) Waarom het onderzoek naar veiligheidsbeleving een nieuwe impuls nodig heeft, in: *Justitiële Verkenningen*, december 2018, p. 8-24
- Eysink Smeets, M. (2019). *Veiligheidsbeleving in Schiedam, presentatie voor de gemeenteraad van Schiedam*, Hogeschool Inholland, Rotterdam
- Eysink Smeets, M. (nog te verschijnen) *The fears and anxieties of the 21st century*, Cardiff University, Cardiff.
- Eysink Smeets, M. & Meier, S. (2013) *CCV Dossier Veiligheidsbeleving*, Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, Utrecht
- Fischer, T. & Sprado, N. (2017), *Seksuele straatintimidatie in Rotterdam*, Erasmus Universiteit, Rotterdam
- Jansson, M., Fors, H., Lindgren, T., & Wiström, B. (2013). Perceived personal safety in relation to urban woodland vegetation—A review. *Urban Forestry & Urban Greening*, 12(2), 127-133. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2013.01.005>
- Mak, B. K., & Jim, C. Y. (2018). Examining fear-evoking factors in urban parks in Hong Kong. *Landscape and Urban Planning*, 171, 42-56. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2017.11.012>
- Maruthaveeran, S., & Van den Bosh, C. K. (2015). Fear of crime in urban parks—What the residents of Kuala Lumpur have to say?. *Urban Forestry & Urban Greening*, 14(3), 702-713. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2015.05.012>
- Özaşçılar, M., & Ziyalar, N. (2017). Unraveling the determinants of fear of crime among men and women in Istanbul: Examining the impact of perceived risk and fear of sexual assault. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 61(9), 993-1010. <https://doi.org/10.1177/0306624X15613334>
- Riggs, S., & Cook, C. L. (2015). The shadow of physical harm? Examining the unique and gendered relationship between fear of murder versus fear of sexual assault on fear of violent crime. *Journal of interpersonal violence*, 30(14), 2383-2409. <https://doi.org/10.1177/0886260514553117>

Bronnen

Allecijfers.nl (2021a). Carnisse Rotterdam. Geraadpleegd op 28 juni 2021 van <https://allecijfers.nl/buurt/carnisse-rotterdam/>

Allecijfers.nl (2021b). Pendrecht Rotterdam. Geraadpleegd op 28 juni 2021 van <https://allecijfers.nl/buurt/pendrecht-rotterdam/>

Allecijfers.nl (2021c). Zuidwijk Rotterdam. Geraadpleegd op 28 juni 2021 van <https://allecijfers.nl/buurt/zuidwijk-rotterdam/>

Gemeente Rotterdam. (z.d.) Cijfers: gemeente Rotterdam. OBI, Wijkprofiel 2014-2016-2018-2020. Geraadpleegd op 28 juni 2021, van <https://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/2020/rotterdam/charlois>

Zuiderpark. (z.d.-a). Rotterdam Info. Geraadpleegd op 28 juni 2021, van <https://rotterdam.info/locaties/zuiderpark/>

Zuiderpark. (z.d.-b). Rotterdamse Parken. Geraadpleegd op 28 juni 2021, van <https://rotterdamseparken.nl/site/parken/zuiderpark/>

Bijlagen

Bijlage 1 Topiclist bezoekers Zuiderpark

Topiclijst gebruikers Zuiderpark

Zelf invullen

- Activiteit waar de respondent mee bezig was toen je hem aansprak:
- Geslacht:
- Leeftijd (+/-):
- Locatie waar je de respondent interviewt:

Segment 1: Sportplaza (Oost)

Segment 2: Achterkant Ahoy (midden)

Segment 3: Eilanden (West)

- Dag, datum en tijd:

Vragen

1. Hoe vaak komt u in het Zuiderpark?
2. Voor welke activiteiten komt u hier?
3. Wat is positief en negatief aan het park?
4. Hoe is veiligheid in het Zuiderpark? Hoe komt dat?
5. Vermijdt u wel eens bepaalde plekken in het park? (Welke plekken? Waarom?)
6. Vermijdt u bepaalde tijdstippen of momenten in het park? (Welke tijdstippen? Waarom?)
7. Wat vindt u van het optreden van ...

De politie?

Handhaving?

De gemeente in het Zuiderpark?

8. Wat moet er volgens u gebeuren om uw veiligheidsgevoel in het Zuiderpark te verbeteren?
9. [Ruimte laten voor overige opmerkingen, bijvoorbeeld over andere mensen dan de respondent zelf]

1. Sportplaza (oost)
2. Achterkant Ahoy (midden)
3. Eilanden (west)

Bijlage 2 Topiclist omwonenden Zuiderpark

Zelf invullen

- Straat: _____
- Geslacht + Leeftijd (+/-): _____
- Dag, datum & tijd: _____
- Gezinssamenstelling: _____

Vragen omwonenden

1. Hoelang woont u hier? _____
2. Komt u weleens in het Zuiderpark? JA / NEE
3. **Zo NEE**, wat is daarvan de reden?
4. Als onveiligheid de reden is: Wat maakt het onveilig? Hoe weet u dat?

5. Wat zou er moeten veranderen, zodat u wel naar het Zuiderpark gaat?

-
6. **Zo JA**, hoe vaak komt u in het Zuiderpark? RL _____
 7. Op welke plek(ken) komt u in het park?

Segment 1: Sportplaza (Oost)

Segment 2: Achterkant Ahoy (midden)

Segment 3: Eilanden (West) _____

8. Voor welke activiteiten komt u in het park?

9. Wat is positief en negatief aan het park?

10. Hoe is veiligheid in het Zuiderpark? Hoe komt dat?

11. Vermijdt u wel eens bepaalde plekken in het park? (Welke plekken? Waarom?)

12. Vermijdt u bepaalde tijdstippen of momenten in het park? (Welke tijdstippen? Waarom?)

13. Wat vindt u van het optreden van de **gemeente – politie - handhaving** in het Zuiderpark?

14. Wat moet er volgens u gebeuren om uw veiligheidsgevoel in het Zuiderpark te verbeteren?

1. Sportplaza (oost)
2. Achterkant Ahoy (midden)
3. Eilanden (west)

Bijlage 3 Topiclist vrouwelijke bezoekers

Topiclijst vrouwelijke bezoekers Zuiderpark

Afname vanaf 28 mei 2021

Zelf invullen

- Activiteit waar de respondent mee bezig was toen je haar aansprak:
- Leeftijd (+/-):
- Locatie waar je de respondent interviewt (zie kaartje in bijlage):

Segment 1: Sportplaza (Oost)

Segment 2: Achterkant Ahoy (midden)

Segment 3: Eilanden (West)

- Dag, datum en tijd:

Algemene vragen

1. Hoe vaak kom je in het Zuiderpark?
2. Voor welke activiteiten komt je hier?
3. Wat is positief en negatief aan het park?
4. Hoe ervaar je als meisje / vrouw de veiligheid in het Zuiderpark? Hoe komt dat?

Vragen over ervaringen met seksuele intimidatie in het Zuiderpark

5. Kun je aangeven welk van onderstaande gedragingen je zelf hebt meegemaakt in het Zuiderpark? (Doorvragen naar voorbeelden en concrete situaties: Wat gebeurde er precies, door wie, waar precies):
 - Nafluiten, naroeppen, sissen
 - De doorgang versperren, te dichtbij komen
 - Ongewenst benaderd worden (bijvoorbeeld voor een date, telefoonnummer, seks)
 - Ongewenste aangeraakt worden
 - 'Potloodventen' (iemand die ongewenst zijn geslachtsdeel laat zien)
 - Aanranding
 - Anders, nl: ...
6. Indien van toepassing: Hoe heb je op dit gedrag gereageerd?
7. Vermijd je wel eens bepaalde plekken in het park? (Welke plekken? Waarom?)
8. Vermijd je bepaalde tijdstippen of momenten in het park? (Welke tijdstippen? Waarom?)
9. Wat vind je van het optreden in het Zuiderpark van ...
 - a. De politie?
 - b. Handhaving?
 - c. De gemeente?
10. Wat moet er volgens jou gebeuren om jouw veiligheidsgevoel in het Zuiderpark te verbeteren?
11. [Ruimte laten voor overige opmerkingen, bijvoorbeeld over andere mensen dan de respondent zelf]

Segmenten:

1. Sportplaza (oost)
2. Achterkant Ahoy (midden)
3. Eilanden (west)

Bijlage 4 Topiclist Professionals

1. Hoe vaak komt u in het Zuiderpark?
2. Waar bestaat uw werk uit?
3. Wat dacht u toen u hoorde dat de gemeente de veiligheidsbeleving in Zuiderpark wil verbeteren?
4. In hoeverre is volgens u sprake van een problematische veiligheidsbeleving in het Zuiderpark?
5. Merkt u dat mensen hun gedrag aanpassen vanwege ervaren onveiligheid in het Zuiderpark? Zo ja, hoe merkt u dat? Waar komt dat door?
6. Zijn er in uw ervaring plekken in het Zuiderpark waar sommige mensen zich minder veilig voelen? (kaart meenemen) Zo ja, hoe merkt u dat? Waar komt het door?
7. Zijn er bepaalde tijdstippen waarop mensen zich minder veilig voelen in het Zuiderpark? Zo ja, welke?
8. Zijn er bepaalde groepen mensen die meer met onveiligheid te maken hebben, die zich onveiliger voelen of vaker hun gedrag aanpassen? Zo ja, welke?
9. In hoeverre bent u bezig met hoe mensen de veiligheid beleven in het Zuiderpark?
10. Is er één belangrijke oorzaak aan te wijzen voor onveiligheidsgevoelens? Zo ja, welke?
11. Zijn er bestaande zaken/maatregelen/ontwikkelingen (geweest) die positief bijdragen aan de veiligheidsbeleving? Zo ja, welke?
12. Heeft u zelf ideeën waarmee mensen zich veiliger zouden voelen, of minder maatregelen hoeven te nemen/gedrag niet aan hoeven te passen?
13. Thema's uit straatgesprekken met omwonenden en bezoekers voorleggen voor reactie.